

**Xeyalə
Zərrabqizi**

Filologiya üzrə fə-
səfə doktoru

cələyib dəyerləndirən Ahmet Kabaklı bu xidmətləri ilə mənsub olduğu türk ədəbiyatına, mədəniyyətinə misilsiz milli mənəvi töhfələr bəxş etmişdir.

Milli ruhu ədəbiyyat ta-
rixçisi kimi Ahmet Kabaklı-
nın əsərə getirdiyi beş cild-
lik "Türk ədəbiyyatı" tarixi bu

Ömer əfendinin ailəsində dünyaya göz açmışdır.

*Türkiyənin görkəmli ədəbiyyatşü-
naslarından olan Bəşir Ayvazoğlunun
fikrinə, Əhməd Kabaklının ata-baba-
ları Harputun Daşlıbağında meyvə,
özelliklə kabab yetişdiridikləri üçün on-
lara kabaklılar deyildi. Daha başqa
bir dəyerləndirməyə - Sərvət Kabaklı-
nın düşüncələrinə görə isə bu nəslin*

Yazarların Ucası və Hocası...

*Ustadım İmdat Avşar bir neçə ay
öncə böyük müstəkkir Ahmet Kabaklı-
nın ömrünü həsr etdiyi monumental
tədqiqat əsərləri olan beş cildlik "Türk
ədəbiyyatı" kitabının və "Şeyxül-mü-
hərrir'in bina etdiyi "Türk ədəbiyyatı"
dərgisinin elektron arxivini göndərərək
yaxşı bir ədəbiyyatşunas kimi yetiş-
məyində bunları oxumağımın vacibli-
yını vurğulamışdı. İmdat Beyin tövsiyə-
si ilə oxumağa başladığım bu dəyəri
qaynaqlar sayesində mədəniyyət dün-
yamızın keçmişinə səyahət edərək
Türk ədəbiyyatının sütunu olan abidə
şəxsiyyətlər və dünəncə tariximizde
mühüm yeri olan hadisələrə tanış ol-
dur.*

sahəye hər edilən ilk və en mükem-
mel ensiklopediya, türk ədəbi-mədəni
mühitinin dolğun və sanballı atlasıdır. Onun "Kültür imperializmi" (1970), "Müsəlman Türkiyə" (1970), "Məbed və millet" (1970), "Yunus Əmre" (1971), "Mehmet Akif Ərsoy" (1970), "Mövlana" (1975), "Təməllerin duruş-
ması" (1989), "Güney-doğu yaxından" (1990), "Şeir incələmələri" (1992), "Doğudan doğus" (1993), "Sultan-üş-
şüəra Necib Fazıl" (1995), "Şairi Ca-
han Nədim" (1996), "Milletə vurulan
canlı qandal - bürokratiya" (2002), "İs-
tanbul gül dəstəsi" (2003), "İslamla
qaynaşmış türk ədəbiyyatı" (2006), "A-
şıq ədəbiyyatı" (2006), "Alperən"

*nümayəndələri həmisi zəhmətsevər-
likdə, xeyirxahiqlədə öndə, irəlidə, qa-
baqda olduğunu üçün xalq onlara Kabak-
lı adı vermişdir. Sonuncu fikrin dolğun-
luğunu, doğruluğunu, dürüstlüyünü za-
man keçidkə tarix özü de təsdiqləmiş
oldu. Dövrün bütün məhrumiyyətləri-
nə, məşəqqətlərinə rəğmən zəhmətin
ve istedadının sayasında Kabaklılar nəs-
linin öndə, qabaqda gedənləri bu so-
yadı qədim və böyük bir xalqın ədəbiyy-
at, mədəniyyət tarixinə leyaqatla
həkk etdilər.*

1926-ci ilde Harputda Kabaklılar
ailesine ağır itki üz verir. Təsadüfi qə-
za nəticəsində Ömer əfendi hələk olur.
İki yaşı yarımda ikən atasını itirən Ah-
met Kabaklı çətinlik, yoxsulluq və ehtiyac
içində böyük, anası Münidə xanımın
himayəsi altında təlim-tərbiyə al-
mış, anasından və xalasından coxsayılı
əfsanələr, nağıllar, atalar sözleri dinle-
miş, Elazığda ibtidai məktəbi və liseyi
yüksek qiymətlərle başa vurmuşdur. İstan-
bul Universitetinin ədəbiyat fakül-
tesinin türkologiya bölümündə oxudu-
ğu illərdə Əhməd Cəfəroğlu, Cəmil Mə-
riç, Cahid Okurer, Mehmet Kaplan kimi
görkəmli şəxsiyyətlərdən dərələmiş
Ahmet Kabaklı ilk tənqid məqalələrini
də tələbəlik illərində çap etdirir, 1948-ci
ilde bu universiteti bitirdikdən sonra isə
Diyarbakır liseyində pedaqoji fəaliyyətə
başlayır. Bu şəhər onun həyatında
ve təleyində unudulmaz xoş duyular
yaradır, zərif izlər buraxır. Əhməd bəy
Diyarbakır qız liseyində riyaziyyat mü-
əllişəsi işləyən Məşkure xanımla tanış
olur və onuna aila heyati qurur. 1950-
ci illərdə Milli Təhsil Nazirliyi onu təhsili-
ni davam etdirmək üçün Parise göndərir,
qayıtdıqdan sonra İstanbul Pedago-
gi İnstitutunda müəllimliyə başlayır,
eleca da İstanbul Texniki Universitetin-
de ədəbiyyatdan dərs deyir. 70-ci illər
Türkiyəsinin mədəniyyət aləminində iki
böyük ədəbi hadisə Ahmet Kabaklı ilə
birbaşa bağlıdır. Mətbuat ailesinə
1972-ci ilin yanvarın 15-də ilk uğurlu
sayı ilə qədəm qoynan "Türk ədəbiyyatı"
dərgisi Ahmet Kabaklıının təsisçiliyi və
baş redaktorluğu ilə yaramış və az
vaxtda ədəbi qüvvələri ətrafında cəm-
leyərək milli məfkurəyə, mənəvi dəyər-

yıllı Gerçəksöz və başqa tanınmış qələm
əhli yer almışdır. Bu günək Türk
Ədəbiyyatı Vəqfi və "Türk ədəbiyyatı"
dərgisi eyni ideala – türkçülüyə və türk
ədəbiyyatına leyaqatlı xidmət etmek
dedir.

Özünün yazdıqlarından bu qənaətə gəldim ki, 1990-ci illərdə Ahmet Kabaklı iki dəfə Bakıda olmuşdur. Sonuncu dəfə Azərbaycana gələrkən Türk xalqları ədəbiyyatının istedadlı araşdırıcıçı Əli Şamilə görüşmiş, ona geniş müsahibə vermişdir. Böyük Ustad radio-müsahibəsində düşüncələrini və arzularını dilə gətirərək deyir: "Mən Ahmet Kabaklı olaraq, tabii milliyətçi düşüncələri bəyan edərim, ayrıca "Tərcüman" qazetəsində yazarım, davamlı köşə yazarım. Azərbaycan oxucusunu bu səfər keçən gəlmişdən sonra "Tərcüman" qəzeti tərəfindən təqdim edir. Mən heç şübhə etməyorum. İstədiyim bütün məsələm türk insanının bir-birilərini sevmələridir, Türkçiyi sevmələridir, türk dünyasını sevmələridir və bu şəkildə çox ferahlı günlərə doğru birləşərək gedə biləcəyimizə inanıyorum..."

Ahmet Kabaklının qəlbində hemi-
şə Azərbaycan sevgisi çəgləmişdir.
Hələ 1983-cü ilin iyun ayında televizi-
yada "Dədə Qorqud" filmini seyr etdi-
den sonra "Tərcüman" qəzeti tərəfindən
və iftخار hissəsi yazardı: "21 iyun te-
leviziyada "Dədə Qorqud" u Azərbaycan-

mız haqlı olaraq deyə bilər ki: "Biz ki-
çik qardaşlarıq. Dini və mələtləri rədd
edən yabançı bir rejimde, biz bunu
edə bildikse, yəni də böyük hünər və
uğur sayılmalıdır. Daha gözəlini, daha
yaxşısını biz elbətə sizdən gözləyirik.
Sizin rejissorlarınız, aktyorlarınız, bə-
stəkarlarınız hardadır?" "Dədə Qor-
qud"un 12 boyunu bir araya getirib,
dünyanın en gözəl dastanlarından birini
ondan çıxarıcaq şairleriniz, ədiblə-
riniz hardadır? Niyə baxmırıñız soyu-
nuñ oğuzların o eşsiz dillərinə, məra-
simlərinə, inanclarına. Yoxsa sizi də
"Əcel alib, yer gizləməsidir?"

Ahmet Kabaklının bu setləri qəle-
me almasından bu günümü 40 il
yaxın bir zaman məsafəsi ayırr. Yazılı-
lığı dövrə müşayisədə bu fikirlər adı
sözlərən ibarət deyildir. Hər cümlədə
milletinin tələyi üçün döyünen narahat
bir qəlbin çırptısı, yüz illərə bir-birin-
dən ayrı düşmüş, parçalanmış türk
xalqlarının orta keçmişinə sahiblik
duyusunun aşilanması üçün müdrik
bir ziyanın ateşinə səslenişي duyul-
maqdadır. Ahmet Kabaklının bu cə-
sərati fikirləri ilk növbədə dəmir perdeli
rejimlərin rezalət qoxuyan qadağal-
rından daha çox içimzdəki bigansılıyə,
soyuqluğu ünvanlanıb. Oğuzların və-
tən, torpaq sevgisinin filmde qabardıl-
masını Ahmet bəy yüksək dəyerləndi-
rində. Cünki o özü də oğuz əllerinin, türk
dünyasının bir Dədə Qorqudu idı.

Ahmet Kabaklının türk mələtinə
namusu xidmətinə görə aldığı çoxsaylı
ödüllər, mükafatlar sırasında birinin
yeri xüsusi seçilənkedir. Aydınlar
Ocağının ve 55 müstəqil qurumun bir-
ge qərarı ilə ona Atatürk Mərkəzində
1996-ci ilin dekabr ayında keçiril-
miş yığıncaqda Şeyxül-mühərrir fəxri adı
verilmişdir. Bu adı o sanballı eməyinə
verilən en yüksək dərək qəbul et-
miş və ömrünün sonunadək Şeyxül-
mühərrir (yazarların şeyxi – yazarların
mənəvi başqanı) titulunu iftخار hissə
ile daşımışdır.

*Yazarların mənəvi başqanı olan
Kabaklı Hocanın kitablannı oxuduqca,
müsahibələrinin, səhəbatlərinin dincib-
duryaya baxışını müşahidə və təhlil
etdikcə düşünürəm ki: bunlar adı ya-
şanmışlar deyil, dəyəri bir tarixdir, mə-
nəviyyat kitabımızın en qiyməti səhi-
fələrindəndir. Seyid Cəfər Kınarın
Məhəmməd Əmin Rəsulzadəyə ün-
vanlaşdırılmış sözərən gəlir ağılmış: Bir gün
həyatın canlanıracı baxılı bir türk
gənci yetişəcək və ömrü yolunu qə-
ləmə alıncıca "Nə xoşbəxtəm ki, bu ya-
şamağa dəyər səhifələri yazıram – de-
yə Sizinlə qurur duyacaq..." – deyir.*

*İndi biz həmin o baxılı türk gəncə-
riyik. Nə xoşbəxtik ki, Sizin ağıdınız
yolda yürüyür.. Nə xoşbəxtik ki, Si-
zin yaşamağa dəyər səhifələri ömr yolu-
nuñ işğalandırıq..*

*Nur içinde uyu, Kabaklı Hoca!
Ruhun şad, məkanın uçmaq olsun!*

Bəşir Ayvazoğlunun "Göllübağdan
köşə yazarlığına yürüyən yetim Ahmet
Kabaklı" yazısı ("Türk ədəbiyyatı" də-
rgisi, 1997-ci il, □ 279, s.8-9) bu mə-
nada, ədəbiyyatşunaslığımıza verdiyi
töhfələr baxımından değer əmsali və
ucalığı misilsiz bir şəxsiyyətin – Ahmet
Kabaklının ədəbi portretini təsvi-
rürümde yaratmış oldu. Bəşir bayın yazı-
sının işiçində yola çıxaraq bir İnsanın
neçə mərhumiyyətlərdən, məşəqqət-
lərdən doğulub möhkəmliyini, ma-
yası halalıqdan yogrulan bünəyinini,
zəhmətsevərlik və ilahi istedadla çul-
ğalayıb bütün mənali ömrünü ədəbiy-
yata, sənətə, Sözə himzə - Haqq işi-
ne adadığını oxuyub öyrənmiş oldum.

Yoxluğunda işqli əməlləri saygıyla
anılanlar haqqıdan də xoşbəxt in-
sanlardır. Ahmet Kabaklı bütün mənali
ömrünü milli şurun oyanışına, əd-
əbiyyatşunaslıq elmının zənginleşməsi-
ne, nəsillerin təlim və tərbiyəsinə həsr
etməklə cəmiyyətin gözəl əsərlər, sağ-
lam məfkura sayasında bütün naqışlı-
kərən aranıb doğru bir yola qədəm qo-
yacağına ürəkdən inanınan və inandıran
adamdır.

Bir elmi-tədqiqat institutunun on il-
lərlə görə bilməyəcəyi işi təkbəsına
yerinə yetirən, hər cür maddi-mənəvi
çətinliklərə metanetlə sine gəren, min
beş yüz ildən artıq mürrekəb, keşmə-
keşli bir dövrün ədəbi, tarixi materialla-
rını, əlyazmaları, arxiv sənədlərini in-

Özünün yazdıqlarından bu qənaətə gəldim ki, 1990-ci illərdə Ahmet Kabaklı iki dəfə Bakıda olmuşdur. Sonuncu dəfə Azərbaycana gələrkən Türk xalqları ədəbiyyatının istedadlı araşdırıcıçı Əli Şamilə görüşmiş, ona geniş müsahibə vermişdir. Böyük Ustad radio-müsahibəsində düşüncələrini və arzularını dilə gətirərək deyir: "Mən Ahmet Kabaklı olaraq, tabii milliyətçi düşüncələri bəyan edərim, ayrıca "Tərcüman" qazetəsində yazarım, davamlı köşə yazarım. Azərbaycan oxucusunu bu səfər keçən gəlmişdən sonra "Tərcüman" qəzeti tərəfindən təqdim edir. Mən heç şübhə etməyorum. İstədiyim bütün məsələm türk insanının bir-birilərini sevmələridir, Türkçiyi sevmələridir, türk dünyasını sevmələridir və bu şəkildə çox ferahlı günlərə doğru birləşərək gedə biləcəyimizə inanıyorum..."

lərə dayalı yeni cərəyanın, çağdaş ədəbi məktəbin teməlini qoymuşdur. Diger eləmətdər hadisə isə dərgidən 6 il conra – 1978-ci ilde dövrün görkəmli siyaset, ədəbiyyat və mədəniyyət xadimlərinin iştirakı ilə Türk ədəbiyyatı Vəqfinin yaradılması idi. Ahmet Kabaklının önderliyi ilə vəqfin üzvləri arasında Süleyman Dəmərel, Alparslan Türkeş, prof. Məhərrəm Ergin, prof. Faruk Kadri Timurtaş, prof. Mehmet Kaplan, prof. Tahsin Banguoğlu, Necip Fazıl Qıskırcık, qurucuları sırasında Sevinc Coşkum, İskender Öksüz, Tahir Kutsi Məmal, İrfan Atagün, Halis Akaydin, İsmail

da yaradılmış film kimi seyr etdi. Hər şəyden önce bu filmi yaranan azəri qardaşlarımıza təşəkkürümüz var: Nəden? Ən azı bizim görecəyimiz işi görükələri üçün və bize "Dədə Qorqud" kimi bədənərimiz var olduğunu xatirlatdıqları üçün. Soymuzun fəzilətlərini, igidişlərini, mərasimlərini, Allaha və dövlətə hörmətlərini, yalana nifretlərini, cihadlarını, təmiz eşqlərini bir müddədəsəfər mühiti içinde bize anlatdıqları üçün. Oğuzların vətən sevgisi, torpaq sevgisi yaxşı göstərildiyi kimi, saf və təmiz dindarlıqları da dile getirilə bilərdi. Ancaq azəri soydaşları-

